

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Одеська політехніка»
Національна спілка документознавців України
Одеська національна наукова бібліотека
Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
імені М. С. Грушевського
Маріупольський державний університет
Національний університет «Острозька академія»
Західноукраїнський національний університет
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Національний університет «Львівська політехніка»
Херсонський державний університет**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ТЕОРІЇ ТА ІННОВАЦІЇ**

**МАТЕРІАЛИ
X Міжнародної науково-практичної
студентської конференції**

Одеса, 20 березня 2025 р.

5. Моргун А. В., Прокопович Л. С., Мовчан К. М., Розман І. І., Кобаль В. В., Бабіля М. В. Розвиток соціальних комунікацій в руслі документно-інформаційних ресурсів та технологій. Мукачево: РВВ МДУ, 2021. 147 с.

УДК 930.25+004

Тарас Щудро,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Науковий керівник – д. філос. н., доцент кафедри
українознавства, культури та документознавства
Савонова Г. І.

ЗНАЧЕННЯ АРХІВІВ У ЗБЕРЕЖЕННІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У дослідженні розкривається значення архівів як ключових установ у збереженні культурної спадщини в умовах російсько-української війни. Визначено роль цифровізації архівних матеріалів як одного з найефективніших способів їхнього захисту та забезпечення доступу до історичних джерел.

Ключові слова: *архіви, культурна спадщина, російсько-українська війна, історична пам'ять, оцифрування, інформаційні технології.*

The study reveals the importance of archives as key institutions in preserving cultural heritage in the context of the Russian-Ukrainian war. The role of digitization of archival materials as one of the most effective ways to protect them and ensure access to historical sources is identified.

Keywords: *archives, cultural heritage, Russian-Ukrainian war, historical memory, digitization, information technology.*

Архіви завжди відігравали важливу роль у збереженні культурної спадщини, адже вони є головними носіями історичної пам'яті нації. В умовах сучасних глобальних загроз, зокрема в умовах російсько-української війни, збереження архівних документів набуває особливої

важливості. Українські архіви стали не лише центрами збереження минулого, але й ключовими ланками в забезпеченні національної безпеки, захисту культурної ідентичності та відновлення історичної правди. З початком російської агресії проти України стало очевидним, що існує високий ризик для збереження архівних документів. Російські військові дії мають на меті знищення української культури, що виявляється, зокрема, в нападі на архіви, бібліотеки, музеї, а також в руйнуванні історичних пам'яток. Це призвело до необхідності негайних заходів для забезпечення збереження архівних документів та культурної спадщини на всіх етапах війни [3].

Цифровізація архівів стала одним із важливих кроків для мінімізації ризиків втрати історичних та культурних документів. Переходячи до цифрових форматів, архіви мають можливість забезпечити збереження та доступ до цінної інформації навіть у разі фізичного знищення оригіналів. Цифрові копії документів є не лише засобом збереження, але й інструментом, який дозволяє надавати доступ до архівів навіть в умовах військових дій та тимчасової окупації території. Оцифровані документи значно спрощують процеси пошуку і дослідження, забезпечуючи доступ до архівної інформації в режимі онлайн. Це є важливим не тільки для дослідників, але й для простих громадян, які мають доступ до історичних даних і можуть використовувати їх для відновлення своїх прав, розв'язання юридичних питань, пошуку родинних зв'язків тощо.

Протягом останніх років значно зросла увага до проблеми цифровізації архівів в Україні. У 2017 році була ухвалена Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, яка визначає цифровізацію як один із пріоритетних напрямків. Одним із ключових пунктів цієї стратегії є оцифрування державних архівів та документів, з метою забезпечення доступу до важливих матеріалів у цифровому форматі та

створення безпечного середовища для збереження культурної спадщини [2].

Згідно з новітньою нормативною базою України, яка регулює цифровізацію архівів, у 2019 році було прийнято Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», який визначає правила використання електронних документів, їх збереження та обіг в рамках державних установ, зокрема архівів. Цей закон сприяє вдосконаленню системи архівного зберігання, оскільки вказує на необхідність створення електронних архівів і забезпечення їх безпечного зберігання в умовах сучасних загроз [4, с. 45].

Одним із аспектів, який потребує особливої уваги, є захист цифрових архівів від кібератак. В умовах війни, коли інформаційні технології стають не тільки інструментами збереження, але й об'єктами атак, важливою є розробка ефективних механізмів захисту архівних баз даних.

В Україні розробляються різноманітні стандарти і технології для забезпечення цифрової безпеки архівів, щоб запобігти можливим втратам інформації. Крім того, цифровізація дозволяє створювати бази даних, які можуть бути інтегровані в єдині національні системи, що дозволяє архівам більш ефективно взаємодіяти з іншими державними установами, міжнародними організаціями та громадськістю. Цей процес сприяє збереженню інформації на рівні світової спільноти, адже оцифровані документи можуть бути передані для міжнародного доступу.

Також слід зазначити, що цифровізація архівів відкриває нові можливості для дослідження культурної спадщини. Наприклад, оцифровані архіви дозволяють створювати бази даних родоводів, що є важливими для вивчення історії сімей, народів та навіть цілих культурних груп. Це дає змогу історикам, генеалогам та іншим науковцям проводити глибокі дослідження, які можуть змінити наше розуміння історії України.

Процес оцифрування архівів також передбачає збереження не лише документів, але й цілісних архівних фондів, що включають в себе різні види матеріалів: фотографії, карти, аудіо- та відео записи. Ці фонди мають особливу цінність, оскільки вони є частиною культурної спадщини, яку важливо зберігати для майбутніх поколінь. Усі ці документи складають суцільну картину історії, яка є важливою частиною національної пам'яті [5, с. 183].

У результаті цифровізації архівів, державні установи можуть надати ширший доступ до історичних матеріалів, що є важливим для забезпечення прозорості та відкритості роботи архівних установ. Це дозволяє не лише захистити культурну спадщину, але й зробити її доступною для громадян, а також міжнародних дослідників, які мають можливість ознайомлюватися з матеріалами, що відображають українську історію та культуру. Зважаючи на потреби сучасного суспільства, активно реалізується проєкт «Цифрова архівна система», що ставить за мету створення єдиного цифрового архіву для збереження та поширення архівних матеріалів. Завдяки цьому проєкту планується створити цифрові копії документів, які можна буде використовувати в різних сферах, включаючи юридичні, освітні та дослідницькі потреби. Сьогодні цей процес є не лише технічним завданням, а й соціальним, оскільки забезпечує захист культурної спадщини від знищення і дає можливість її відновлення після закінчення конфлікту. Оцифровані архіви дозволяють створити резервні копії документів, що дає змогу відновити втрачені матеріали після їх руйнування внаслідок війни [1, с. 13].

Одним з важливих аспектів цифровізації є інтеграція архівів в міжнародні інформаційні мережі, що дозволяє зробити українську культурну спадщину доступною на світовому рівні. Це має велике значення для збереження національної ідентичності та відновлення

історичних правд, особливо в умовах, коли деякі частини української території перебувають під окупацією. Водночас важливо зазначити, що оцифрування архівів не є заміною традиційному зберіганню документів. Вона є доповненням до нього, оскільки архівні документи в оригіналі мають незамінну цінність. Оцифровані копії є лише допоміжним інструментом для збереження і доступу до інформації.

Отже, архіви відіграють критично важливу роль у збереженні культурної спадщини України, особливо в умовах російсько-української війни. Знищення та розкрадання архівних матеріалів російськими окупантами є частиною культурного геноциду, спрямованого на викорінення української історії. Водночас цифровізація, міжнародна співпраця та заходи з евакуації архівів стають важливими стратегіями їхнього збереження.

Список використаної літератури

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення порядку та строків зберігання деяких категорій документів : Закон України від 11.02.2010 № 1877-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-17#Text> (дата звернення: 28.01.2025).
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення порядку та строків зберігання деяких категорій документів : Закон України від 12.01.2012 № 4319-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4319-17#Text> (дата звернення: 03.02.2025).
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення порядку та строків зберігання деяких категорій документів : Закон України від 22.12.2006 № 534-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/534-16#Text> (дата звернення: 25.01.2025).
4. Гаранін О., Ковтанюк Ю. До концепції інформатизації архівної справи в Україні. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2016–2017. №24-25. С. 7–57.
5. Залеток Н., Чорноморець Є. Сучасний стан упровадження електронних послуг центральними та обласними державними архівними установами України. *Архіви України*. 2023. №1. С. 27–40.